

2014-CÜ İL ÜÇÜN “UNİVERSİTET QRANTI” MÜSABİQƏSİ (EIF/MQM/Universitet-2014-5(20)) ÇƏRÇİVƏSİNDƏ YERİNƏ YETİRİLMİŞ LAYİHƏ ÜZRƏ NƏŞRLƏR VƏ ƏSAS ELMİ NƏTİCƏLƏR

Eksperimental model əsasında aparılan tədqiqatların nəticələrinə əsaslanaraq hipotalamus nüvələrinə təsir etdikdə qaraciyər hüceyrələrində və qanda zülalların miqdarı ilə yumurtalıq hüceyrələri hormonlarının qandakı qatılığında baş vermiş müxtəlif istiqamətli dəyişikliklər normallaşmağa doğru istiqamətlənir. Xüsusən də qanda ümumi zülalın, albuminin və qlobulinlərin fraksiyaları dəyişir. Eləcə də bu təsirdən ekstradiolun, ekstriolun, progesteronun, prolaktinin, FSH və LH qandakı fəallığı dəyişmiş olur. Ədəbiyyat məlumatlarında göstərilir ki, orqanizmdə hipotalamus-hipofiz-yumurtalıq sistemi ilə yanaşı qaraciyərin funksiyası pozulduqda qadınlarda bir sıra reproduktiv funksiyaların dəyişməsinə səbəb olur. Burada ilk növbədə qaraciyərin funksiyası normallaşmış olur.

Hipotalamus ön şöbəsi nüvələrinə təsir zülalın, albuminin və qlobulinlərin qatılığının dəyişməsi adenohipofizar və qonadotrop hormonların fəallığını dəyişdirir. Nəticədə hipofizar qonadotropinlərin fəaliyyətində bir sıra normallaşma prosesləri baş verir ki, nəticədə yumurtalıqların fəaliyyəti normallaşır. Belə ki, yumurtalıqların hüceyrələrinin morfofunksional dəyişməsi onda sintez olan hormonların sintezi və sekresiyasını dəyişir. Nəticədə bir sıra funksiyalarda bərpa prosesi gedir.

Hipotalamusa təsir nəticəsində orqanizmdə zülal mübadiləsi ilə hormonal balansın belə xarakterdə dəyişməsi yumurtalıq hüceyrələrinin reproduktiv fəaliyyətinin formalaşmasında hipotalamus-hipofiz-yumurtalıq-qaraciyər funksional sistemi haqqında müəyyən qanunauyğunluğun olduğunu göstərir. Yumurtalıqların funksiyasına adenohipofizin qonadotropinləri bir başa təsir edərək estrogenin sintezini tənzimləyərək yumurtalıqların tsiklik fazasına təsir göstərir. Bütün bunlar hipotalamusun neyrosekretor hüceyrələri tərəfindən tənzimlənildiyindən bu strukturaya edilən təsiri hipotalamo – hipofizar – yumurtalıq – qaraciyər sisteminin fəaliyyətini dəyişdirir. Hipofiz – steroid hormonları kəskin dəyişir. Xüsusən də prolaktin və estradiolun dəyişməsi yumurtalıqların reproduktiv funksiyasını dəyişdirir.

Adenohipofizar – stereoid hormonlar arasında dəqiq nəzərə çarpacaq dərəcədə qarşılıqlı əlaqə mövcuddur. Bu sistemlərin qarşılıqlı əlaqəsi hipotalamus nüvələrinə bioloji maddələrlə təsiretdikdə həm ləngiyir, həm də il stimula edilir.

Bioloji fəal maddələrlə hipotalamus ön şöbəsi nüvələrinə təsir zülalın, albuminin və qlobulinlərin qatılığının dəyişməsi adenohipofizar və qonadotrop hormonların fəallığını dəyişdirir. Nəticədə hipofizar qonadotropinlərin fəaliyyətində bir sıra normallaşma prosesləri baş verir ki, nəticədə yumurtalıqların fəaliyyəti normallaşır. Belə ki, yumurtalıqların hüceyrələrinin morfofunksional dəyişməsi onda sintez olan hormonların sintezi və sekresiyasını dəyişir. Nəticədə bir sıra funksiyalarda bərpa prosesi gedir.

Bioloji fəal maddələrlə hipotalamusa təsir nəticəsində orqanizmdə zülal mübadiləsi ilə hormonal balansın belə xarakterdə dəyişməsi yumurtalıq hüceyrələrinin reproduktiv fəaliyyətinin formalaşmasında hipotalamus-hipofiz-yumurtalıq-qaraciyər funksional sistemi haqqında müəyyən qanunauyğunluğun olduğunu göstərir. Yumurtalıqların funksiyasına adenohipofizin qonadotropinləri bir başa təsir edərək estrogenin sintezini tənzimləyərək yumurtalıqların tsiklik fazasına təsir göstərir. Bütün bunlar hipotalamusun neyrosekretor hüceyrələri tərəfindən tənzimlənildiyindən bu strukturaya edilən təsiri hipotalamo – hipofizar – yumurtalıq – qaraciyər sisteminin fəaliyyətini dəyişdirir. Hipofiz – steroid hormonları kəskin dəyişir. Xüsusən də prolaktin və estradiolun dəyişməsi yumurtalıqların reproduktiv funksiyasını dəyişdirir.

Əldə edilən bu nəticələr onu sübut edir ki, hipotalamus hipofiz – yumurtalıq – qaraciyər sisteminin tənzimlənməsində əsas rol oynayır.